יא: אלו הן הגולין פרק שני מכות

אפילו על תנאי צריך הפרה מגלן מיהודה. יש מדקדקין מכאן דנידויים שלנו אפי' אותם שיש להם זמן אין לנדות עצמן מספק (ג) שהרי הכא התנה בדבר שלא היה בידו לקיים דשמא היה מעכבו יוסף או יקרמנו אסון בדרך ולכך חל מעיקרו גם הנידוי על התנאי אבל שאר תנאים בנידוי לקיים כגון שמגדין את האדם שלא יעשה הדבר ואפי' לא חל הנידוי כלל מעיקרו דכיון בנידוי הוא משעת הנידוי אנו יודעים בודאי שלא בדעתו לעשות הדבר ואפי' לא חל הנידוי כלל מעיקרו (ד): **מי גרם לראובן שהודה יהודה.**

תימה להא אמרינן במדרש ויצא ראובן אל הבור מהיכן אב מצית אביו שיצא בתענית על מעשה בלהה וזה היה קודם מעשה דיהודה וי"ל דמ"מ לא הודה ברבים עד מעשה דיהודה: **מי גרם לראובן שהודה.** ולכל יש לנו סמך מן המקרא יהודה אתה יודוך אחיך ומתרגמינן את הודית אך יודוך אחיך פירוש (ד) הודית ולא בוש כך יודוך אחיך שבשביל שהתחלת להודות בא לראובן והודה:

אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה בו'.

תימה מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כ"ג שלא יגלה כלל ומה מי שגלה כבר לפני מיתת כ"ג יוצא במיתתו של כ"ג מי שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר מותו דהכי אמרינן בערכין (דף כט: וסס) מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ונפקא לן מהאי דינא דאינה נמכרת כלל אחר הבאת סימנין עד עולם ונראה דלא קשיא מידי דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך וכפרה לא שייכא אלא למי שמתוביא (ה) בצריא והלכך דוקא לפי שנגמר ונתחייב גלות ואח"כ מת כ"ג מכפרת מיתת כ"ג שלא יגלה כלל מק"ו כדקאמר הש"ס אבל נגמר דינו בלא כ"ג שכבר מת כ"ג קודם גמר דין של זה ואפי' ליכא למילף מק"ו אפילו תכפר מיתת כ"ג וליכא למימר דתתכפר לו מיתת כ"ג אתא כשנגמר דינו דהא לא מיכפרא אלא בשעת מיתה (ו) ולאחר כך ובשעת מיתה לא היה זה חייב ולא דמי להאיא דערכין דמכורה כבר יוצאה וכו' דאתה מעשת הנאת סימנין מתחלת גדלותה ושוב לא יפסיק ממנה הגדלות לעולם ולכך שייך למילף שפיר דלא תמכר כלל אחר התחלת סימנין עד עולם כן נראה למש"ח: **מידי** גלות קא **מכפרא.** תימה אין ה"ג מדאמר בריש מכילתין (דף ג:) הס שלא עשו מעשה לגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא בעי למילף דמי שלא גלה עדיין דמיתת כ"ג תועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש (ז) מיפטרא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יוסף אחד אומר מתה כהונה וחד אומר בטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן (דף ה:) היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע (ח) מכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר אליבא

אמר רב יהודה אמר רב (א) נידוי על תנאי (ב) צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב (ג) אם לא הביאותיו אליך וגו' (ד) וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב (ה) יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה (ו) וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה ואל איבריה לשפא לא הוה קא מעיילי ליה למתיבתא דרקיע ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למישקל (ז) ומיטרח בשמעתא בהדי רבנן ידיו רב לו לא הוה ידע לפרוקי קושיא ועזר מצריו תהיה איבעיא להו במיתת כולן הוא חוזר או דלמא (ח) במיתת אחד מהן ת"ש נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם ואם איתא ליהדר (ט) (ביה) בדהנך בדליכא: **מתני'** (י) משנגמר דינו מת כ"ג ה"ז אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני (יא) נגמר דינו בלא כ"ג (יב) וההורג כ"ג וכ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם (יג) ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכים לו ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר (יד) אשר נס שמה (טו) שם (טז) תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו

אליבא

כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר (יז) רשות ביד גואל הדם וכל אדם (יח) (אז) חייבין עליו: **גמ'** מ"ט אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא: אם עד שלא נגמר דינו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא (יט) וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש אמר אביי (כ) נקטינן (כא) נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב (כב) לשוב בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא (כג) מת קודם שמת כ"ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב (כד) ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר בטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן (כה) היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע (כו) מכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר אליבא

מלגן

השבטים יצאו עצמותיהם ממצרים ונקברו בארבי ישראל, שנאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, משמע שאף עצמותם הועלו, ולא נכתב יוסף אלא לגדיעון שנמי של משה, שכל ישראל נתעסקו בכיסה הוות עסק במצוה (ב"ק צב. וכעי"ז סוטה ז:). **מגולגלין בארון.** לא היה שלגו קיימת ומתוכרת מפני נדה, דקאמר ליה לעקב (בראשית מג) אם לא הביאותיו אליך והטאתי לך כל הימים, ואע"פ שנתקיים התנאי נפקא לן קלגא חכם אפילו על תנאי היא בלה (ב"ק לא.), והיו עצמות כל השבטים שלגן קיימת ויהודה אבריו מתפרקין ומתגלגלין בארון, מפני שנידה את עצמו בערבוני של בנימין ואמר לך כל הימים, אפילו בעולם הבא, ומהכא נפקא לן נדוי של מכס אפילו על תנאי הוא בא (סוטה ז:). מי גרם לראובן שיודה. שהודה במעשה תמר. במעשה יוצאי חלציו, יהודה. שהודה בדבר דר' תמונה בידיהם, ומדכתב אבדה דר' תמונה כשאמר יהודה לקרה ממני עמד לחזון ואמר בגלגלי אבי, ובכשיו יחי ראובן, שלגו קיימת כאילו הוא חי, **וזאת ליהודה.** שהוא מתגלגל (שם). **לשפא.** למקום שנתקו משם (שם). נכנס כל עם ומתחבר למקומו משם משה. לשפא, אשלוי"ה בלע"ז, כמו אף מדיבתיה (ב"ק צב.). **למתיבתא דרקיע.** ליגמ עם שאר התכמים (סוטה ז:). **ידיו רב לו.** יהא לו נצחון לריב רינו, והאי דכתיב ידיו לשון מלחמה הוא, מלחמתה של תורה (שם). **לא הוה ידע לפרוקי קושיא.** בסוטה שם וב"ק שם: לא היה קא מלקא ליה שמעתא דלגלגא, לא היה יודע לומר דבר המתקבל (סוטה שם). **וההורג כהן גדול.** בשוגג גולה לעיר מקלט ואינו יוצא משם לעולם, דכיון דאין כהן גדול במקדש כשהוא גולה, במיתת מי ישוב, וכן כהן גדול שהרג את הנפש בשוגג, במיתת מי ישוב, הא ליכא כהן גדול (שבועות יח:). **ורבי הוא מושחו.** וכי הוא משמח לכהן, אי הכהן משח אותו, אלא זה שנמשח בימיו. להכיא את הנמשח בימיו (במדבר לה כה). **נקטינן.** תמוה מאליעזר, מנהג מרבותיו (שבועות ה:). **שהוא בן גרושה.** כהן אלא זר נמור הוא, דכתיב בכהן הנושא גרושה (ויקרא כא) לא יחלל זרעו, שמחללו מדין כהונה (פסחים עב:).

נו א מיי' פ"ז מהל' ת"ת הלכה יא סמג לאוין לח טוש"ע י"ד סי' שלד ס"ג:
נז ב מיי' פ"ז מהל' רוצח הלכה טו:
נח ג מיי' שם הלכה יא:
נט ד מיי' שם הל' י:
ס ה מיי' שם הל' מ:
סא ו מיי' שם פ"מ הלכה יא:
סב ז מיי' שם פרק ה הלכה י:
סג ח ט מיי' שם פ"ז הל' ג:
סד י מיי' שם הל' יב:
סה כ מיי' פ"ו מהל' גיזלת מקדש הל' י:

תורה אור השלם

1. אַנכִי אֵעֶרבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְּשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים: בראשית מג ט
2. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר:
דברים לג ו
3. וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה:
דברים לג ז
4. וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:
במדבר לה כה
5. וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן: במדבר לה לב
6. כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יָשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: במדבר לה כח

לעזי רש"י

אישלוישידור"א. (מקום הזקן).

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי אפי' מעצמו (ו) צריך הפרה. מנא לן מיהודה שנאמר אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים ואשכחנן שהיו עצמותיו מגולגלין בארון עד שבקש עליהם רחמים מרע"ה שנאמר שמע ה' קול יהודה: נגמר דינו לגלות ומת הכהן הגדול אינו גולה. מיתת כהן גדול מכפרת לו. אמר אביי נקטינן עצמותיו של הורג בעיר מקלט. שנא' לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול ואיזו היא ישיבה בארץ הוי אומר זו קבורה. תנא מת הרוצח ומת כהן גדול (וכו') בן גרושה או בן חלוצה. רבי אמי ורבי יצחק חד אמר מתה כהונה. וחד אמר בטלה כהונה. ובפלוגתא דתנן היה עומד ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר אומר כל קרבנות שהקריב פסולין הן ורבי יהושע מכשיר. ואסיק:

ו) וכן הגיה הרש"ל וכ"כ כת"י ר"ף ורא"ש ס"ג דמ"ק:

מסורת הש"ס

ו) רש"ל אפילו מעצמו וכן נוסחת שאלתות, ב) ב"ק לב. סוטה ז: ע"ש, ג) [נשאלתות איתא ולמיטרא], ד) הגריעב"ץ מתק מ"ז, ה) סנהדרין יח:, ו) לקמן יב., ז) [כתוספ' פ"ב דרש לה דתניא שלש פעמים שמהן], ח) [ועי' תוי"ט דגרס אין חייבין לאפוקי מרש"ל שהגיה ומתקן מלת אין ע"ש וכן העתיק הכ"מ אין חייבין ולדבריהם גם בגריימא דלקמן יב. כ"ש תומר דשות יכו' וכל אדם חייבין לריכן אנו להגיה כל"ל אין חייבין ויתא לפ"ז לא שאל הש"ס לקמן גם אחר פלוגתא דכל אדם מ"מ דר"י הגלילי וי"מ דרבי עקיבא משוס דלעשה בתוי"ט אין שום פלוגתא בזה דכל אדם ע"ש], ט) [פירוש עיין רש"י בעירוכין ה. בד"ה ואמר רב נחמן], י) פסחים עב: קדושין סו: [תרומות פ"ח מ"ו], כ) [כ"מ], ל) [ומכ"ל], מ) [ועיי' תוס' ד"ה אפי' וכו' לא הל הנידוי בכל בעיקרו. עיין כתוסות דף סט ע"א תוס' ד"ה וכשמתא]:

גליון הש"ם

גמ' נגמר דינו. עיין יומא דף עג ע"א תוס' ד"ה ולכון: תוס' ד"ה אפי' וכו' לא הל הנידוי בכל בעיקרו. עיין כתוסות דף סט ע"א תוס' ד"ה וכשמתא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי וכו' והעליתם את עצמותי: (ב) ד"ה לשבת ל"ל קודם ד"ה תנא: (ג) תוס' ד"ה אפי' וכו' אין לנדות עצמן מספק ולאו מילתא הוא שהרי הכא התנה וכו' דמשעת הנדוי: (ד) ד"ה מי גרם וכו' פירוש אתה הודית ולא בושת כך יוזון: (ה) ד"ה מידי וכו' פירוש למיפטרי' וכו' אינו יוצא ואם כן על כרחך כפרה:

הגהות הגר"א

[א] משנה וכל אדם אין חייבין כל"ל (וכ"ה בדפו"י ובמשניות וגירולמי וכבל הרמשניות וגירכא שלפניו הוגה ע"פ הרש"ל ועי' תוי"ט):

מוסף רש"י

מאי דכתיב כו' וזאת ליהודה. אין לך בברכה כל השבטים מתחלת וזאת אין מזו סוטה ז:). עצמותיו של יהודה. כל